D·N
11/8 1952

Regeringen vill ej gå till FN

De tal som stats- och utrikesministerna höll i går är från en synpunkt tillfredsställande. De ger klarhet om regeringens ställningstagande till förfarandet efter de ryska nedskjutningarna av svenska flygplan och svenska flygare. Detta ställningstagande innebär att någon vädjan till Förenta nationerna inte skall ske; regeringen står sig till no med den ryska vägran att gå med på en internationell undersökning. Det är ett beslut som det är svårt att tillräckligt hårt brännmärka — allra helst som därmed regeringen, mitt under notväxlingen med Ryssland, avsäger sig den enda möjlighet som finns att föra saken vidare och därmed avstår från det påtryckningsmedel som eventuellt kunde tänkas förmå ryssarna att modifiera sin hållning.

Innan vi ingår på denna sak bör understrykas att de båda ministrarna gjort totalt ogrundade, m:n på heder och ära gående angrepp mot oppositionens ledare. De förklarar att hr Hjalmarson och Ohlin ändrat åsikt sedan de för en vecka sedan i utrikesnämnden eller i samband med denna begärt att Sverige inte skulle i samband med avgivandet av noten till Ryssland binda sig för ett visst förfarande. "Med beklagande", förklarar hr Erlander, som på denna punkt uttrycker sig än mera aggressivt än hr Undén, måste konstateras att oppositionsledarna "icke ar.sett sig böra ta större hänsyn till sina egna råd för knappt en vecka sedan än att de nu förordar ett omedelbart ställningstagande". De intervjuuttalanden som hr Ohlin och Hjalmarson gjort i Dagens Nyheter skulle alltså strida mot deras i utrikesnämnden deklarerade åsikter.

Av de klarläggande yttranden som oppositionsledarna i dag gör i Dagens Nyheter framgår det verkliga läget. Högerns och folkpartiets ledande representanter har hela tiden hållit på att hänvändelse i sista hand — ordet omedelbart är hr Erlanders uppfinning — borde ske till FN. Inför avgivandet av senaste noten till Sovjet var utrikesledningen benägen att i samband med denna not meddela att en vädjan till FN inte skulle komma i fråga. Det lyckades då för oppositionens talesmän — inte utan stöd från annat håll — att förmå regeringen att åtminstone inte omedelbart deklarera denna linje, en deklaration som skulle göra noten till Ryssland verkningslös. Detta innebar naturligtvis inte något avstående från tanken att FN borde anlitas vid fortsatt rysk vägran, alldeles tvärtom. Men nu har de båda excellenserna panna att påstå att det är oppositionsledarna som ändrat ståndpunkt — då de vidhåller sin hela tiden fasthållna ståndpunkt — och att begagna denna anklagelse som ett motiv för att frångå det löfte att hålla saken öppen som regeringen lämnade för en vecka sedan och som tyckte bestyrkt av ordalydelsen i noten till Ryssland.

De skäl som anförs för att inte gå till FN antyds i korthet i regeringsdeklarationerna. En hänvändelse till FN är enligt regeringens organisations stadga tvivelaktig, det är det ena skället. "Varje tvist vars fortbestånd är ägnat att sätta upprätthållandet av internationell fred och säkerhet i fara" — det är den definition som här åsyftas. Meningen är tydligen att möjliggöra hänvändelse till FN då en tvists "fortbestånd" sätter "internationell säkerhet i fara"; ordet "säkerhet" vore meningslöst om endast möjligheten av en fredsbrott avsåg, ty att ett fredsbrott rubbar även säkerheten behöver inte fastslås. Att en rysk politik som innebär nedskjutande av svenska flygplan och flygare är en fara för säkerheten kan väl inte gärna bestridas; den innebär nämligen också en fara för freden, såvida man inte utgår ifrån att förstörandet av svenska plan och mördandet av svenskar är i överensstämmelse med fredlig ordning. Hur många nedskjutningar, hur många mord behövs för att en svensk regering här skall se en fara för "fred och säkerhet"?

Det andra argumentet går ut på att vi bör undvika att förvandla en rättstvist till en politisk fråga. Det argumentet är om möjligt än konstigare. Någon internationell rättsordning av den art som säkrar ett rättsförfarande vid kränkningar av folkrätten finns inte. Det gäller att genom handlingar som varje realistisk sida kallar politiska söka vinna rätt då en kränkning skett. Det är politik då vi skriver noter till Ryssland, precis lika mycket som om vi begärde stöd av FN. Hur kan det över huvud påstås att en vädjan till FN gör som just gäller åstadkommandet av en rättslig lösning skulle vara politisk i någon "sinnre" mening? Jo, under en förutsättning är att sådant enligt vanliga begrepp skall påstående möjligt — nämligen om man anser det olustigt att vår rättvisa sak får stöd av de fria nationerna, om man till varje pris vill undvika att ens det ögonblick komma i gemenskap med den krets av demokratier som vi dock i hjärtat hör till.

Regeringen har givit upp, den har i de dagar då den svenska noten behandlats i Moskva agt ifrån att den böjer sig för den ryska fräckheten utan att vädja till det forum vars uppgift just för de små staterna den är efter är förkunnat. Den har fullbordat detta svek samtidigt som den mot svenska politiker riktar anklagelser vilkas grundlöshet är uppenbar vid varje prövning, men som tydligen anses användbara för att förvirra den svenska opinionen i själva saken. Den har begagnat argument vilkas karaktär av dimridå är uppenbar. Den lämnar på okunnigheten och slöheten, på att tiden går och allting glöms bort.

Räddningsaktion i Persien?

Det persiska förhandlingsbudet till England i oljefrågan får icke uppfattas som ett besked på att läget i Teheran förbättrats och att en resonligare stämning börjar göra sig gällande. Tvärtom är det en följd av den drift mot kaos som pågått en lång tid, men som de senaste dagarna nått ett förfärande tempo. Mossadeq har insett att han blivit sin egen politiska fånge, och han tillgriper nu de mest desperata åtgärder för att finna en väg ut.

Sensationerna i Teheran avlöser varandra. Valet av den religiöse fanatikern Kashani till talman i underhuset och aktionen för att få premiärministern Razmaras mördare behandlad är en god mätare på tillståndet. Kashani själv har tämligen öppet antytt att det var han som anstiftade mordet på en av de få politiker av resning som fanns det haft, och han har hotat med liknande aktioner i mångdubbelt större skala. Denne man, som fått en av de viktigaste politiska posterna och som i fråga om samarbete med kommunisterna utan tvekan är långt mera skrupelfri än Mossadeq, lär emellertid redan ha blivit oense med premiärministern och för tillfället lämnat huvudstaden. Risken för nya, utomparlamentariska aktioner måste därmed avsevärt ha ökats. Mossadeq pressas emellertid även från ett annat håll. Sedan hans diktatorsfullmakter för det närmaste halvåret i praktiken ansågs klara har senaten i sista stund vägrat i vändningen och i varje fall försenat deras ikraftträdande. Även parlamentets enhälliga motstånd mot en förhållning av undantagstillståndet är ett hårt bakslag.

Förslaget om förhandlingar med Anglo-Iranian Oil öppnar i och för sig inga nya möjligheter till en lösning av konflikten. Perserna vidhåller de krav som engelsmännen redan tidigare förklarat oantagliga. Om London — och Washington — trots detta ägnar den senaste persiska noten den största uppmärksamhet, så beror det på att oljekonflikten blivit en andraplansfråga. Vad det nu gäller är icke att rädda Ahadan och få i gång driften där, utan att om möjligt förhindra att det kommunistiska tudebpartiet tar makten och därmed i praktiken införmar Persien i det ryska blocket.

Det är möjligt att britterna av politiska skäl anser sig tvingade att mjuka upp sin hållning i oljefrågan och frigör åtminstone en del av de pengar som Persien gör anspråk på för att stötta Mossadeq mot kommunisterna. Det är emellertid ett oerhört svårt beslut att fatta. Det kan betyda att många miljoner pund inom kort kommer en kommunistisk regim till godo. Å andra sidan är Persiens finansiella ställning sådan att ett relativt blygsamt belopp kanske kan göra det möjligt för Mossadeq att hålla skeppet flytande så länge att det blir möjligt att finna en mera varaktig lösning. Så stora värden står på spel att starka skäl talar för att England och Amerika — hur förhastigt det än måste vara för dem att hjälpa fienden Mossadeq — beslutat sig för att försöka denna utväg.

PRESSGRANNAR

De ryska nedskjutningarna ger en ingen anledning att ompröva vår utrikespolitik, skriver Svenska Dagbladet Ob och använder följande kuriösa sammanställning som stöd för sitt resonemang:

Lika litet som anhängarna av alliansfrihet drogo några positiva slutsatser av konung Gustaf Adolfs välbyrdade och störningsfria besök i Helsingfors under sistlidna maj månad, lika litet finns det nu anledning till andra än sådana negativa konklusioner av övergreppen mot de svenska flygplanen, att Sovjetunionen förblir sig lik i sin kombination av skuggrädda och brutalitet i förhållande till omvärlden. Att några illusioner i den vägen har flertalet svenskar aldrig hängivit sig.

Att ett av de flittigast utnyttjade argumenten för "alliansfriheten" — att neutraliteten skulle tillförsäkra oss lugn i Österjön och en anständig behandling från rysssarnas sida — blivit omöjligt efter nedskjutningarna behöver knappast påpekas. Att använda den svenske kungens besök i Helsingfors och de ryska valdsdåden som likvärdiga argument är bländvädkande, också om man högst villnja sig vid det mesta när det gäller isolationisternas konststycken.

Inom all personförsäkring (livförsäkring, sjukförsäkring och olycksfallsförsäkring) blir den enskilde försäkringsverksamhetens uppgift att komplettera socialförsäkringen. När vi däremot kommer till egendomsförsäkringen vilar ansvaret helt och hållet på den enskilda försäkringsverksamheten. Dessa synpunkter framförs i kooperatörernas tidskrift Vi.

Därvid gäller särskilt att se till att försäkringsskyddet blir tillräckligt, det vill säga att det anpassas till det aktuella penningvärdet och att det samtidigt utsträckes att omfatta vanligen förekommande försäkringsformer. Givetvis har man vissa svårigheter att i inflationstider övertyga människor om att de måste ha ett ordentligt livförsäkringsskydd. Samma krafter verkar däremot stimulerande på försäkringen exempelvis i brandförsäkring. I dag behöver man knappast befrukta någon propaganda för brandförsäkring. Problemet är i stället att fastställa det riktiga försäkringsbeloppet. Detsamma gäller i allmer ökad utsträckning för de försäkringsbranscher som inbrott, stöld, glas, maskin och snarare även om behovet av information om det speciella skydd som erbjudes och som dessa försäkringsgrenar alltjämt är stort.

Risken på egendomsförsäkringens område är att allmänheten vänjer sig vid att genom försäkring erhålla ersättning för alla möjliga begynnelseskador, för vilka något egentligt försäkringsbehov icke föreligger. Här kommer särskilt ansvarighetsförsäkringen i farozonen:

Målsägna har alla de små skadeutbetalningarna haft en betydelse för att övertyga människor om att deras försäkringar har ett värde, men konsekvensen för dessa utbetalningar blir orimligt hög. Från den 1 mars i år har de svenska försäkringsbolagen infört en självrisk i privat ansvarighetsförsäkring (för egendomsskador) av 50 kronor, vilket måste betraktas som ett viktigt steg mot en sanering av hela denna bransch.

Rasdiskriminering slopad vid New York-universitet

New York University avskaffar från och med i höst ras- och religionsdiskrimineringen vid universitetsinskrivning av elever. Är de framtida studenter tillställa blivande studenter styrks således från ståndpunkten de ras och religion. (DN, New York.)

Läsa litteratur i Lund

UPPSALAFILOSOFI finns och Lundateologi. Ingen vet riktigt varför, det har bara blivit så. Ingen vet heller hur det skulle gått om Nygren och Aulén hamnat i Uppsala eller om Högerström som student kommit till Lund. Vi vet varken hur det skulle gått med Högerström eller med Lund.

Det finns märkvärdigt anakronistiskt att dela upp vetenskaper och lärda skolor efter de gamla universitetsstiderna. Men mönstret finns där ändå. Ibland träder det i dagen. Det är för övrigt ganska naturligt att det skall uppstå vetenskapliga traditioner i ett land där forskare så sällan byts mellan de olika universiteten och högskolorna. Den efterträder ibland och följs av nya elever. Två tredjedelar av humanistiska sektionen i Lund och Lund, det är ta ett exempel, består av hemmaprofessorer. De har stannat vid det universitet där de disputerat. Och vidare: under 1900-talet har — fortfarande gäller det de båda universitetsstäderna — samtliga professorer i litteraturhistoria, det är nämnast dem det här gäller, blivit lärare vid sina egna universitet. Där de själva utbildats fortsätter de att utbilda. Applet kan falla längre bort eller närmare, traditionen kan följa vidare eller smalare spår, men kontinuiteten blir det.

Detta som ett apropå till frågan om vad litteraturhistorikerna, forskare och studenter, sysslar med i Lund. Vad sysslar man med just nu? Ungefär detsamma som överallt annars, vill man kanske i första rappet svara. Vid den ena högskolan som den andra tuggas gamla arbetsmetoder sönder under nattliga diskussioner. Det är mycket som ligger i stöpslevsen. Men när dagen bryter in i universitetsbiblioteken blommar traditionalismen åter, och tre hundra trägna forskare runt om i landet samlas kring brevbärare och diktarjournaler för att psykologisera, komparera, multiplicera och dividera. Trevande försök börjar vid göras att med stöd från öster, söder och väster få fram en ny litteraturanalys och strängare metodik. På den punkten är man i Lund liksom på andra håll på vandring och spaning. Men i avhandlingarna, de färdiga och förmodligen också de närmast kommande, tycks problematiken inte vara mycket olik den när Schück slöt sin. Det är ännu ganska ofta att riddra Ahadan och få i gång driften där, utan att om möjligt förhindra att det kommunistiska tudebpartiet tar makten och därmed i praktiken införmar Persien i det ryska blocket.

Det är möjligt att britterna av politiska skäl anser sig tvingade att mjuka upp sin hållning i oljefrågan och frigör åtminstone en del av de pengar som Persien gör anspråk på för att stötta Mossadeq mot kommunisterna. Det är emellertid ett oerhört svårt beslut att fatta. Det kan betyda att många miljoner pund inom kort kommer en kommunistisk regim till godo. Å andra sidan är Persiens finansiella ställning sådan att ett relativt blygsamt belopp kanske kan göra det möjligt för Mossadeq att hålla skeppet flytande så länge att det blir möjligt att finna en mera varaktig lösning. Så stora värden står på spel att starka skäl talar för att England och Amerika — hur förhastigt det än måste vara för dem att hjälpa fienden Mossadeq — beslutat sig för att försöka denna utväg.

Stor succès
för
AIRLON
skjortan
som Ströms fått in en
ny sändning av

Vi kan trygst påstå att Airlon är det förnämsta konstfibertyg som hittills framkommit. Harrådge Airlon är "svensk-amerikanare" till födseln. Det nya, lagom absorberande konstfibertyget Airlon har nämligen konsult från U.S.A., och konfektioneringen är gjord i Sverige för Ströms räkning i en modell, där framför allt kragen visar nya linjer. Harrådge Airlon kostar **58:50**
Kom in och se den!
STRÖMS
Regeringsgatan 19—21
Kungsgatan 38 "Centrum".

Tidens mönster

MAN KAN FRÅGA SIG hur den tidsupplevelse är beskaffad som man får av en ordinär roman. Redan själva läsandet av rad efter rad, sida efter sida försiggår onekligen i tidens riktning, det är ju det första som skiljer mötet med diktverket (och musiken) från tillägnelsen av den bildande konstens verk. Det enklaste episka schemat hör också till rumstiden: "En gång . . . därefter . . . och sedan . . . dagen därpå . . . och då . ." Den kronologiska framryckningsmetoden är fortfarande förhärskande i berättarkonsten, om också redan Odyssén visar hur stoffet kan tagras om: fyra sånger mitt i dikten är ju en tillbakablick som Odysseus gör ur mitt mot sitt förflutna. Så småningom genomträngdes det mekaniska efter vartannat av kausalsynpunkter: "En gång . . . fördenskull . . . och sedan, eftersom . . ."

Den fyrdikaliska tiden, den som man nödtorftigt avlöser på klockan och i almanackan, har inte i och för sig några episkt intresse, den är kvalitetslös. Vad som angår oss är de mänskliga förlopp som är inskrivna i denna ram. Och diktens speljing av dem förmedlar stundom en mycket stark tidskänsla, medan den andra gånger alldeles utebliv. Se på "Kvartetten som sprängdes". Är en fromsprjfullt komponerad hok med en rad trådar. tiffigt inflätade i varandra. Och ändå är det inte alls för storyns skull som man läser boken, det framgår bäst av att man kan slå upp den ungefär var som helst och ha nöje av de enskilda situationerna. Ty överallt exponerar sig figurerna med full tydlighet, deras bild är inte i djupare mening beroende av de öden för vilka de är utsatta. Man uppfattar Planertz och Pensionatssikurken, Stoltz och Backlund, Karl Ludvig och Faster Klara, men också de mindre karikerade figurerna i mitten, såsom oföränderliga och tidlösa varelser. "Kvartetten som sprängdes" är en frodig frisk full av figurer brodvid varandra, den utbreder sig i rummets, inte i tidens dimension.

*

Men många andra fall här tiden till, det känner vi. Ibland är detta intryck starkt redan under läsningen, ibland först efteråt. I somliga böcker delar vi tidsupplevelsen med figurerna, stundom är vi ensamma om den. På dessa punkter får jag avstå från närmare bestämningar för att på nytt på ett par särskilt tydliga mönster som frambragts av "tidens susande virvatel".

Vilken tidskänsla är det "Fröknarna von Pahlen" efterlämnar, om inte den av en i smått och stort evigt fortgående process, livet som knoppas, blommar, sätter frukt, visnar och dör. Angela själv hinner visserligen bara genomgå de tre första av dessa fasser, men det är tillräckligt många figurer i verket som svarar också för de följande. Alla de skrämmande, sterila typerna åter tjänar till att på sitt negativa sätt förhärliga livaflödet. Det cykliska perspektivet underlättas dessutom av åtskedet utanför människollivet, av kretsloppet i naturen, med vilket mittpersonerna lever i en förtrolig gemenskap. Den biologiska tidskänslan, som var så djupt rotad hos Agnes von Krusenstjerna själv, blir gång på gång medveten hos hennes figurer. Så hos Petra, då hon äldras ensam och

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
för riksanstalt: 22 40 20
Telegramadress: Dagenshetter
Postgiro 1) 1234 (för annonser)
nummer 2) 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten
(Träffas säkrast kl. 12.30—14.30)
Politisk huvudredaktör:
Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig
utgivare: Sten Jrändes
Dagens Nyheters Aktiebolag:
Verkst. direktör: Helge Reinhorn
PRENUMERATIONSPRISER
A - Stockholmsupplagan
Stor-Stockholms Övriga
tidningsområde landet
Månad ..... kr. 6.— kr. 5.75
Kvartal .... „ 17.50 „ 16.75
Halvår .... „ 33.50 „ 32.—
ANNONSPRISLISTA
daterad 20/7 1952 tillhandahålles
på begäran
Dagens Nyheters tryckeri,
Stockholm 1952.

FOLKEFEST FÖR FOLKEKONGEN

Nitten kungligheter och 100.000-tals normån hyllande världens längste monark med värdens längsta regeringstid när han fyllde attio. Vi:s utsända skildrar: bild och text festlighetterna i Oslo.

EMILE och DANA ZATOPEK

— det olympiska guldparet som genom sina lysande idrottsgärningar och sin strejtga idrottsvärdhet blivit världspressens hetgivinar, berättar för Vi:s olympiereporter om sig själva och om sitt hem i Prag.

HOS JUSSI

Sol, sommar och tyskligt familjeliv på Skarb. Vi:s reportage från storskärgårdens sommarparadis.

Veckotidningen
— nytt nummer

Dagens Nyheter distribueras varje dag i mer än 1,4 miljon exemplar. I Stockholm finns DN i vartannat hushåll, utanför huvudstaden i ca 100.000. De flesta annonsexhjudandena finns i DN. Både tidningsläsarna och affärsmännen är övertyga om att det lönar sig att läsa DN, att annonsera i DN!

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.